

Hierbij dan een paar opmerkingen.

De afgezaagde „argeloze lezer“ had beter met rust gelaten kunnen worden. Inderdaad was het mijn bedoeling Querido's „Saul en David“ als kwetsend voor de Gereformeerde, ruimer nog voor de Christelijke zede, voor te stellen. Ik hoop, dat al onze lezers, of ze argeloos zijn of niet, onder dezen indruk blijvend zullen verkeerden.

Want daarop valt nu eenmaal niets af te dingen.

Eigenlijk erkent de inzender dit zelf.

Volgens hem gaf ik een „bloemlezing van zwoele passages“ uit dat stuk. Nu is „zwoel“ de euphemistische (vergoelkende) term voor „zinnelijk“ of in dit verband voor „zedekwetsend“. Tegen zulke euphemistische termen hebben we op zichzelf reeds bezwaar. Ze geven aan het leelijke een glimp van schoonheid. Ze stellen het zondige voor als niet „zoo erg“. Onder zulke euphemismen wordt veel verkeerd bedekt.

Inderdaad gaf ik slechts een „bloemlezing“ (ofschoon „onkruidlezing“ beter ware). Want zooals men in mijn artikel zelf kan lezen staat er in het tooneelstuk van Querido nog meer.

Ik voorzag natuurlijk, dat het stuk niet in zijn geheel zou worden gespeeld. Daarvoor is het te lang. Met het oog daarop schreef ik: „Dat walgelijke kan er niet door coupure's uit verwijderd zijn. Want het zit door heel het tooneelwerk heen“.

Nu verneemt men van Mr B. R., dat er coupure's (weglatingen) zijn gemaakt. En dat daaronder ook zedekwetsende regels behoren. Maar wordt daarvoor het karakter van het stuk veranderd?

Allereerst: wie het spel goed wilden volgen, zullen zich als tekstboekje Querido's „Saul en David“, uitgegeven door de Wereldbibliotheek, hebben aangeschaft. Zij hebben van te voren die zinnelijke gedeelten gelezen, met spanning verwacht, hoe ook dit zou worden uitgevoerd. Daarmee reeds wordt aan goede Christelijke zede afbreuk gedaan.

Vervolgens: geen coupure's kunnen b.v. de David-figuur, zooals die hier ten toonele wordt gevoerd, veranderen. Hij wordt hier uitgebeeld als een van jongen man af zinnelijk schepsel. Zoo wordt hij door de Schrift niet beschreven. Zoo is hij uit Querido's fantastisch brein voortgekomen. De polygamie, in David's dagen geduld, wordt hier uitgebeeld om er David door te karakteriseren. Dit mag ter wille van de goede zeden, maar ook ter wille van de waarheid niet geschieden.

Dan, Mr B. R. verzekert, dat, wat er aan te weelderige uitdrukkingen werd geduld, bij de voorstelling op afdoende wijze is verzacht. Te „weelderig“. Ook hier weer een euphemistische uitdrukking. Als men zulke termen gedurig moet bezigen, bewijst dit toch wel, dat de zaak, waarover men het heeft, niet deugt. Deze uitdrukkingen zouden bij de voorstelling op afdoende wijze zijn verzacht. Men noemt dit gewoonlijk „wegspelen“. Door heel rad of zacht te spreken wordt gezorgd, dat het publiek er geen indruk van meeneemt. Maar daar heeft men weer hetzelfde. Wat door den beugel kan, behoeft niet te worden „weggespeeld“. Dat „wegspelen“ op zichzelf toont reeds, dat het stuk zóo afkeurenswaardig is, dat men er in zijn geheel niet mee voor den dag durft te komen. Het staat op één lijn met den woordenvloed van sommige beklagden voor de rechtbank. Daardoor meenen zij hun leugenachtige verklaringen te verbergen. Het is een spekulieren op de domheid of op de vermoedingsverschijnselen bij het publiek. Maar wie het treurspel van Querido zelf in de hand heeft, kan men niet misleiden. Zijn aandacht valt nog te meer op de weggelaten passages.

Daarenboven zal Mr B. R. niet kunnen ontkennen, dat de stootendste passages, door mij aangehaald, niet zijn weggespeeld. Het „gij liegt boelester“, werd wel degelijk met nadruk uitgesproken. Ook de samenspraak tusschen Abjathar en David, waarover wij een „driedubbel walgelijk“ deden hooren, heeft wel degelijk accent gehad. Evenzeer de samenspraak tusschen David en Abjathar, die wij de vorige week niet noemden. Dat kon ook niet anders. Anders zou het heele stuk in elkaar zijn gevallen. Daarom blijft ons „driedubbel walgelijk“ van kracht.

En of Mr B. R. nu al ter verdediging inbrengt dat de gewraakte regels nog niet een honderdste van het geheele treurspel (ik heb het niet nagemeten) uitmaken, doet hier niets ter zake. Hier moet niet geteld, maar gewogen worden. In die gewraakte regels worden juist de personen getypeerd. Trouwens, als iemand om de, laat ik zeggen, tweehonderd woorden een vloek gebruikt of zich een zinnelijke uitdrukking veroorlooft, dan is hij daarmee voor ons reeds geoordeeld. Dan zullen we hem onze vriendschap niet schenken. Al zou dan slechts een honderdste van dit treurspel zinnelijkheden bevatten, zoo moet het toch door ons worden verafschuwd.

Het gewone argument, dat men dan ook den bijbel moet veroordeelen, ontbreekt ook in dit ingezonden stuk niet. Maar miskent men daardoor, zij het onbewust, niet de geheel eenige betekenis van de Schrift? Wat God in Zijn Woord zegt omtrent de zonden van Zijn volk, mag de mensch niet misbruiken om er allerlei zedekwetsende op te borduren. In de gewijde sfeer van Gods Woord kan gezegd, wat in geen andere sfeer mogelijk is, allerminst in de tooneel-sfeer. De Schrift, in

haar verband genomen, brandmerkt het zinnelijke als zonde. Waar geschiedt dit in het treurspel van Querido? Daar geldt het juist als iets interessants. Neem David. Men ziet hem dikwijls alleen aan op zijn overspel met Bathseba. En men redeneert dan terug: zoo moet hij vroeger ook wel geweest zijn. Wat reden heeft men daarvoor. Het gebeurt, dat iemand na dertig jaren van eerlijke dienstvervulling tot diefstal komt. Mag men daaruit konkludeeren: hij zal van zijn jeugd aan wel hebben gestolen? Doch dat is niet het eenige. Men verhaalt van Voltaire, dat hij een spotdicht wilde vervaardigen op David's overspel met Bathseba, maar dat hij, toen hij den 51sten psalm las, zijn plan niet kon volvoeren. Men moet den heelen David willen zien. Men moet hem zich niet alleen verbeelden, gelijk hij daar in ledigheid wandelt op het dak van zijn paleis, maar men moet hem zich ook voorstellen, gekromd liggend voor zijn God en al maar kermend: „zijt mij genadig, o God! naar uw goedertierenheid...“ Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan, wat kwaad was in Uw oogen... Schep mij een rein hart, o God!“ Zoo krijgt men alleen de rechte visie op David. Maar wat, vraag ik, wat vindt men van den berouwvollen David in Querido's treurspel terug?

Over het aantal studenten sprak ik reeds in mijn dupliek aan het adres van Dr G.

Over de „goedbezette“ zaal zal ik ook niet uitweiden. Naar ik vernam waren er plm. 400 menschen. Hoeveel maal meer er in den Schouwburg kunnen, weet ik niet. Maar dit legt geen gewicht in de schaal. Als er 400 waren, waren er ook 400 te veel.

In dit stuk leest men, dat er „tal“ van Gereformeerden tegenwoordig waren. Nu is „tal“ een tamelijk rekbaar begrip. Het getal Gereformeerden kan op plm. 400 menschen in geen geval groot zijn geweest, ofschoon toch altijd te groot. Dat juist de Gereformeerden zich „zeer voldaan“ betoonden, kan ik uit „De Nederlander“ van 16 dezer nog niet afleiden. Daar staat alleen: „Het publiek, dat in vrij grooten getale aanwezig was, toonde zich over de voorstelling zeer voldaan en bewees dit — gelukkig niet op storende wijze — door applaus“. Als onder het publiek, zeg, 50 of 100, aan het applaus niet meedoen, of er aan meedoen om anderen niet te prikkelen, beteekent dit nog niet, dat zij „zeer voldaan“ waren. Ook hebben sommige toeschouwers, onder wie althans enkele Gereformeerden, de zaal verlaten. Men meent, dat zij zich vervoelden. Kan het ook zijn, dat hun conscientie sprak?

Is het te veel gezegd, dat het pleidooi van Mr B. R. voor deze tooneelopvoering, niet steekhoudend is?

Dat er armoede aan argumenten in openbaar werd?

Dit treft men niet alleen in zijn stuk, maar ook elders aan.

Men bezinnne zich daarom.

Het zou niet te verwonderen zijn, indien enkele verdedigers van de tooneelvoorstelling na al wat er over geschreven werd, bij zichzelf besloten: en we gaan er toch mee door.

Dat is iets menscheijks.

Ook iets christelijks?

Als men deze zaak voor den Heere brengt, toetst aan Gods Woord, tot alle zelfverloochening bereid is, dan komt men in een andere stemming.

Dan gaat men ook anders oordeelen.

Want we moeten het ons goed indenken: wanneer het beginsel, dat aan dit tooneelstuk ten grondslag ligt, onder ons zou doorwerken, zou ons Gereformeerde volk worden een hoop slappelingen, zou onze Vrije Universiteit te gronde gaan, zou onze Anti-Revolutionaire Partij met volkomen lamheid zijn geslagen, zou „Patrimonium“ en met haar alle sociale actie aan de ongeloofigen zijn overgeleverd en ons Nederlandsch Calvinisme zou tot het verleden behooren, het zou niet meer zijn.

HEPP.

## UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

### Het recht van staking.

V.

In de vorige artikelen is gesproken over hetgeen op het eerste christelijk-sociaal congres inzake het stakingsrecht is behandeld en besloten. Hier wordt het recht van staking onder eenige reserve erkend.

Het recht van staking, dat op het eerste christelijk-sociaal congres algemeene erkenning vond, wordt niet door ieder in onze kringen aanvaard. Vooral in de laatste jaren zijn er velen, die door de ernstige conflicten, welke de stakingen in het bedrijfsleven teweegbrachten en de ellende, welke uit die botsingen voortvloeide, er toe gebracht zijn, om dit recht te betwisten, en zich praktisch en principiëel tegen elke staking keeren. Ook zijn er onder ons, die niet zoozeer door de praktijk gedrongen, maar krachtens hun eigen beschouwing van de sociale verhoudingen, dit strijdmiddel verwerpen, en van oordeel zijn, dat een christen het nimmer mag gebruiken. Onder hen behoort o.a. Dr Nederbragt, die in zijn bekend en in deze rubriek meermalen besproken boek over de theorie

der economie, enkele bladzijden aan dit onderwerp wijdt, en zich doet kennen als een principieel tegenstander. Om de belangrijkheid van zijn standpunt neem ik het voornaamste van zijn beschouwing hier over, opdat onze lezers zoo uitvoerig mogelijk van de verschillende meeningen kunnen kennis nemen, en de gelegenheid ontvangen zelf een oordeel te vormen.

In het hoofdstuk over „De arbeider en zijn positie“ schrijft Dr N. het volgende (blz. 157—160):

„Eindelijk is er nog het vraagstuk van de werkstaking. Uit het voorgaande zal het reeds duidelijk geworden zijn, dat ik geen voorstander ben van dit strijdmiddel. De werkstaking met contractbreuk verwerp ik zelfs absoluut, zij het met een dubbele reserve. Gods Woord eischt, dat ons ja en ons neen neen zal zijn; dat we een belofte en eed, eenmaal gedaan, zullen houden, zelfs tot onze schade. De eenige reserve, die hierbij in acht genomen moet worden, is dan ook slechts, dat we niet, door het houden van belofte of eed, zullen doen heiligen zonde is voor God. Deze reserve is dubbel, omdat zij betrekking heeft: 1o. op het geval, dat we ons verbonden hebben tot iets, dat zonde is, en 2o. op het geval, dat het houden van eed of belofte het ons onmogelijk maken zou, aan de zonde te ontkomen. Een en ander moge met zeer concrete voorbeelden worden toegelicht. In de eerste plaats is een vrouw, die zich verbonden heeft, zich voor ontucht te laten exploiteeren, niet gehouden haar belofte na te komen. In de tweede plaats heeft een vrouwelijk arbeidster, wier patroon haar tot ontucht wil verleiden, het recht, het arbeidscontract te verbreken. Een en ander stemt, naar ik meen te mogen zeggen, overeen met den geest van onze Nederlandsche wet. Het behoeft niet onderzocht te worden, in hoever er naast de gestelde gevallen andere van minder ernstigen aard zijn, die contractbreuk zouden wettigen. Het algemeene principe is, dat contractbreuk geoorloofd is, als zij de eenige weg is om aan zonde van de daad of zonde van nalatigheid te ontkomen. Voor het overige is contractbreuk niet geoorloofd. Aangezien nu de gestelde reserve practisch alleen in gevallen van persoonlijke aard aanwendbaar zijn zal en werkstaking een zeker aantal personen eischt, die door staking pressie willen uitoefenen, is met het voorenstaande staking met contractbreuk practisch absoluut veroordeeld, tenzij dan voor het geval, dat de kameraden in gezonde solidariteit het zouden willen opnemen voor hem, die wettelijk het arbeidscontract moet verbreken. Hierbij zij aangetekend, dat er geen reden is, waarom, als hij zulk een staking de patroon mocht toegeven, van hem geen loonbetaling over de stakingsdagen zou mogen worden gevorderd: de patroon is in dit geval een schuldige, die verlies, door zijn schuld door de arbeiders geleden, moet vergoeden.

Vroeger meende men, dat het weinig noodzakelijk was, te praten over staking zonder contractbreuk, omdat een zoodanige staking niets beteekenen zou, daar de patroon zich van andere werkrachten zou voorzien. De toestanden zijn veranderd. Tengevolge van de ver voortgeschreden organisatie van arbeiders heeft de arbeidersleiding het in handen, staking zonder contractbreuk doeltreffend te maken. Daarom dient de vraag onder de oogen te worden gezien, hoe van christelijk standpunt over een zoodanige staking moet worden gedacht. Allereerst zij te dezen aanzien opgemerkt, dat er, van genoemd standpunt bezien, geen enkele rechtsgrond te vinden is, waarom men betaling van loon zou mogen vorderen voor dagen, waarop men opzettelijk niet gewerkt heeft: de eisch van loonbetaling over stakingsdagen is m.i. geheel ongewettigd. Aanvaardt men dat, dan is ook de werkstaking zonder contractbreuk grootendeels prijs gegeven. Wil men zoodanige werkstaking zonder loonbetaling over stakingsdagen, dan zij daartegen nog het volgende opgemerkt: 1o. dat nimmer gestaakt mag worden door dengene, die door de overheid krachtens haar soevereiniteit eenzijdig werd belast met een bepaalde taak (heiligen in den regel geschiedt zij na voorafgaande beschikbaarstelling van zichzelf door den betrokkene); 2o. dat nimmer gestaakt mag worden op zoodanige wijze en onder zoodanige omstandigheden, dat het gemeenschapsleven of het leven van individuen in gevaar komt (verkeerswezen, waterleiding, ziekenverpleging, e.d.); 3o. dat staking den geest dergenen, die staken, den geest ook van de gemeenschap, althans van de massa, verbittert en vergiftigt en dat door staking van de nu in haar kracht zijnde generatie de mentaliteit der opkomende generatie schier onherstelbaar bedorven wordt; 4o. dat de mensch het recht niet heeft, opzettelijk en slechts om eigen voordeel te behalen door middel van anderer nadeel, arbeidskracht door nietsdoen te doen verloren gaan.

Vraagt men ten slotte, of door deze vrijwel absolute verwerping van het stakingsrecht de arbeider niet weerloos aan de exploitatiezucht van den patroon wordt overgeleverd, dan moge op die vraag het volgende worden geantwoord: Er is geen sterker wapen in de wereld ter behartiging van het eigenbelang dan plichtsbetrachting, toewijding, geheele overgave aan zijn taak. Bijna zou men kunnen zeggen: belangeloosheid; de Christen moet het ook in het arbeidsleven daarmede durven wagen, wetende, dat God voor zijn lichamelijke behoeften zorgt. Voorts wijs ik er op, dat als, niet door belanghebbenden, maar door de ware leiders des volks, die niet door demagogie hun eigenbelang zoeken te bevorderen, de publieke opinie bevestigd wordt ten gunste van goede verhoudingen, ook in het arbeidsleven, door de pers en op de tribune, daarvan zeer veel is te verwachten. In de derde plaats mag worden aangenomen, dat de arbeiders zelf zeer veel ten goede kunnen doen, als ze de henschelijke vakverenigingen stichten, die voor het belang van het vak opkomen, maar waarin dan vanzelf ook de